

Český literární anarchismus v souvislostech socialismu a ženského hnutí (1890–1914)

Abstrakt

Dizertace studuje český předválečný anarchismus jako modernistický směr zahrnující různé druhy aktivit, od politické propagandy přes návrhy sociálního uspořádání a promýšlení mravních hodnot až po úvahy o umění a literární tvorbu. Záměrem je představit literární texty anarchistů na pozadí ostatních typů vyjádření. Zároveň práce uvažuje o anarchismu v dobovém kontextu dalších politicko-sociálních, uměleckých a filozofických proudů, sleduje prolínání ideologických a estetických schémat českého anarchismu zejména se socialismem a feminismem, ale také s dekadencí, s filozofií Friedricha Nietzscheho nebo s projevy kruhu básníků a anarchistů v německém Friedrichshagenu. Práce se zabývá anarchistickým chápáním člověka a jeho vztahu ke světu a společnosti. Vzhledem ke koncentraci anarchistů na svobodného jednotlivce jsou prezentovány strategie emancipace od tradičních konvencí a institucí jako manželství, rodina nebo stát. Dále se práce věnuje reformám v oblasti morálky a všímá si podobností s feministickým obratem k vlastní tělesné a duševní zkušenosti jako východiska stanovení individuálních hodnot. Práce srovnává feministický důraz na intenzivní prožití vlastní smyslnosti a citovosti se specifickým užitím motivů sexuality a touhy v anarchistických textech. Protože se čeští anarchisté zaměřovali na řešení sociální otázky, zkoumá dizertace také anarchistický ideál nové společnosti založené na soudržnosti a na práci ve prospěch celku, řeší proto otázku, jak tento požadavek odpovědnosti vůči kolektivu koresponduje s důrazem na absolutní volnost jednotlivce. Klíčem k uchopení naznačených problémů jsou reprezentace těla, které se objevují napříč různými druhy textů. Záměrem je postihnout významy tělesnosti prezentované v literatuře a porovnat je s těmi, které jsou vyjádřeny v ostatních typech anarchistických projevů. Cílem není hledat v literatuře ideová prohlášení nebo společenské vzorce, nýbrž identifikovat postoj ke skutečnosti, k člověku a ke světu vyjádřený současně v literárních i neliterárních formách. Snahou je ukázat, že reprezentace těla v textech anarchistů nesou emancipační i totalizující významy. Intenzivní prožití vlastní tělesnosti je základem hodnot a jednání člověka, iracionální, smyslná zkušenost znamená odpoutání od měšťanského světa, od jeho logiky a konvencí, otevírá prostor tvůrčí svobody a v některých případech znamená prožití celku světa v sobě. Specifickou reprezentací je obraz těla jako stroje složeného z částí; toto pojetí dovoluje anarchistům zařadit člověka do nových společenských struktur, přidělit mu místo v systému i povinnosti, které má plnit. Práce ukazuje literární rozměr českého anarchismu jako podstatnou součást celého hnutí a jako zdroj významů shodných s těmi, které jsou prezentovány v jiných

anarchistických textech. Zároveň ukazuje český anarchismus jako fenomén moderny ne zcela oddělitelný od ostatních hnutí. Při srovnávání s dalšími modernistickými směry poukazuje na podobné způsoby, kterými se anarchismus vyrovnával s krizí tradičních hodnot, a také na podobnosti v definicích individuality a její pozice ve společnosti.